

Visietekst

WAT IS HET OUTREACHLAB?

Het outreachlab is een werking van het Huis van Alijn waarbij we het erfgoed van het dagelijks leven inzetten om de ouderenzorg te ondersteunen. We vertrekken vanuit de leefwereld van oudere personen in kwetsbare situaties. Hun beleving, behoeften, zorgen, dromen en plannen staan centraal.

Het outreachlab van het Huis van Alijn vult de term outreach op een specifieke wijze in: de term outreach slaat op het versterken van sociale netwerken en het inzetten op preventie. Met dit experimentele en innovatieve lab ontwikkelen we methodieken en programma's, en bieden we ondersteuning aan zorgpraktijken. De werking heeft een gastvrije ontmoetingsplek en een collectiebibliotheek.

De focus op ouderenzorg is een bewuste keuze en een verlengde van de al reeds opgebouwde expertise over de doelgroep. Binnen deze zorgtak is er een grote diversiteit aan doelgroepen met elk hun eigen uitdagingen.

WAAROM IS HET OUTREACHLAB OPGERICHT?

We erkennen vandaag dat niet enkel dokters en verplegers zorg verlenen. Ook de therapeut, de maatschappelijk werker, de vrijwilliger in een woonzorgcentrum of de man die boodschappen doet voor zijn zieke buurvrouw dragen bij aan de zorg. Zorg wordt dus niet langer enkel in ziekenhuizen en instellingen verleend. **Met de 'vermaatschappelijking van de zorg' komen ook musea als mogelijke zorgplaatsen in beeld.** Maar we kunnen niet ontkennen dat de druk op de zorgsector hoog is. Hierdoor blijft het medische perspectief de bovenhand hebben.

"Ook zorgvragers ervaren de gevolgen van die overbelasting: zij worden onpersoonlijk behandeld en benoemd aan de hand van hun letsel, niet bij hun naam. Ze krijgen nauwelijks tijd om over hun emoties of hun problemen te praten. Werkdruk duwt welzijn en psychische zorg verder van tafel." (H. Wolf, 2023)

Ik heb meerdere malen moeten vaststellen dat 'moeilijk hanteerbaar gedrag' wordt beantwoord met medicatie." (Vermeiren, 2012)

"Ouderdom is geen ziekte. Wie gezond en actief wil blijven deelnemen aan de samenleving moet dat kunnen doen. De grootschalige rusthuisindustrie heeft geen toekomst meer. De zorg moet weer dichterbij de mensen." (G. Robberechts, 2022)

Het engagement van de zorgsector om deze patronen te doorbreken is echter groot.

Het belang van mentale en sociale gezondheid moet een evenwaardige plaats krijgen. Door te investeren in preventie en outreach kunnen we gezondheid holistisch benaderen. Het is op dit punt dat culturele (erfgoed)organisaties een sterke ondersteunende rol kunnen spelen.

Door kwaliteitsvolle zorgondersteuning aan te bieden, geven we met het outreachlab de zorgsector de mogelijkheid te 'outreachen' naar ons. We kunnen niet genezen. Maar we kunnen wel door gerichte erfgoedinterventies werken aan empowerment, de gezondheidskennis verhogen, een plek aanbieden om ongedwongen lotgenoten te ontmoeten, een positieve afleiding zijn van medische omgevingen, de dialoog versterken tussen zorgverleners en personen met een zorgnood, enz.

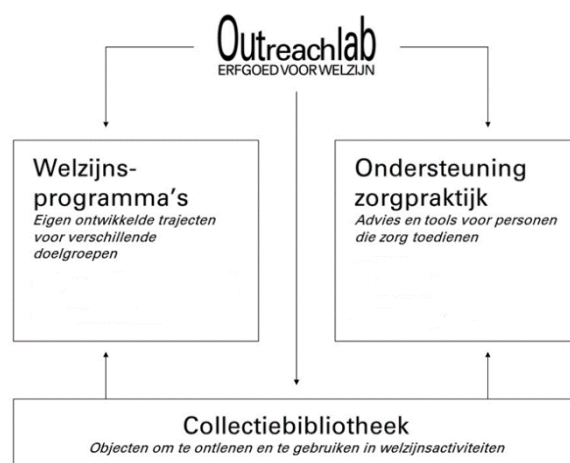
INTERNATIONALE CONTEXT

Het outreachlab vertrekt niet van nul. We bouwen verder op visies en ervaringen van verschillende actoren in binnen- en buitenland. Zo lanceerde de WHO in 2019 een rapport over de rol die cultuur speelt bij het verbeteren van gezondheid en welzijn. [Het rapport](#) maakt een synthese van het wereldwijd beschikbaar bewijsmateriaal. De conclusie luidt dat cultuur één van de antwoorden is op de wereldwijd toenemende psycho-sociale klachten, daar waar (psycho-)farmaca niet altijd het beste resultaat bieden. Daarnaast lanceerde ook het Europese platform Culture for health in 2022 [een rapport](#) met bewijsmateriaal en politieke aanbevelingen. Ze ambiëren een beleidsverandering binnen de EU zodat, op zowel lokaal als regionaal beleidsniveau, cultuur- en welzijnsbeleid meer worden verbonden met elkaar.

Deze inzichten sijn pelen door naar Vlaanderen, waar de aandacht voor zorggericht erfgoedwerk toeneemt. Langzaamaan worden er netwerkinitiatieven opgezet. **Maar de nood aan kennis, visie en beleidsondersteuning is hoog. Met het outreachlab wil het Huis van Alijn hier een ondersteunende en activerende rol in spelen.** Door bijvoorbeeld onderzoek over de betekenis en voorwaarden van musea als zorgplek te faciliteren of door een actieve rol te spelen in netwerken.

WAT DOEN WE IN HET OUTREACHLAB?

Het outreachlab richt zich op twee pijlers: de ontwikkeling van **welzijnsprogramma's** en de **ondersteuning van zorgpraktijken**. We gebruiken hiervoor het erfgoed van het dagelijks leven als tool en bouwen daarvoor een **collectiebibliotheek** uit.

1) WELZIJNSPROGRAMMA'S

De welzijnsprogramma's zijn trajecten die het outreachlab samen met een partner uit de zorgsector opzet. De duur van de trajecten is afhankelijk van het doel en de doelgroep. Gemiddeld duurt een traject zes tot tien weken. Na afloop wordt ingezet op een nazorgprogramma, in samenspraak met de groep en de zorgpartners.

De programma's maken deel uit van een duurzaam welzijnsproces en gaan verder dan vrijetijdsbesteding. Een programma vertrekt altijd vanuit een nood of kans van een specifieke doelgroep. [Erfgoed\(methodieken\)](#) worden enkel als middel gebruikt om hierop in te spelen. Veel onderzoeken en sociale studies wijzen uit dat het niet zozeer het methodisch kader is dat werkt in de hulpverlening, maar eerder de kwaliteit van de relatie en de vertrouwensband tussen de sociale partner en de personen met nood aan ondersteuning. Het perspectief van de doelgroep staat dus centraal, niet de logica van de methodiek. Het programma is daardoor een proces dat constant kan veranderen.

2) ONDERSTEUNING VAN DE ZORG PRAKTIJK

Het erfgoed van het dagelijks leven kan ook buiten de muren van het museum ingezet worden. We zijn er sterk van overtuigd dat ook personen die zorg toedienen zelfstandig aan de slag kunnen met erfgoed om de zorgkwaliteit te verhogen.

De kennis over hoe je dit doet, is echter nog klein in Vlaanderen. Daarom zien we het als onze taak om zorgkundigen hierin te ondersteunen en te begeleiden. We doen dit door:

- (1) Pakketten en activiteiten te ontwikkelen die zelfstandig ingezet kunnen worden binnen een zorgcontext.
- (2) Expertise te ontsluiten over het toepassen van de erfgoedmethodieken.

PAKKETTEN EN WELZIJSACTIVITEITEN

Het outreachlab biedt uitgewerkte pakketten en activiteiten aan, zodat zorgkundigen zonder al te veel voorbereiding en middelen aan de slag kunnen met erfgoed. Zowel fysiek als online is er aanbod beschikbaar.

Een specifieke formule is [Huis van Alijn op bezoek](#). Dit zijn mobiele expo's met bijhorende welzijnsactiviteiten op maat van oudere personen. Zo'n pakket heeft als doel zorgverleners voldoende input en objecten te bezorgen om voor een langere periode zelfstandig rond een thema te kunnen werken. We richten ons voornamelijk op doelgroepen in zorginstellingen die niet gemakkelijk naar het museum kunnen komen, denk aan woonzorgcentra, lokale dienstencentra of een geriatrische afdeling in een ziekenhuis.

EXPERTISE ONTSLUITEN

De opgebouwde expertise en ervaringen delen we met zorgkundigen en erfgoedprofessionals. Zo faciliteren we vormingen via verschillende kanalen. We bieden zowel korte introducties als lange trajecten aan. We werken op maat van de groep: professionelen, studenten of mantelzorgers. Daarnaast breken we in in zorgopleidingen door didactisch materiaal voor docenten te voorzien. Als laatste zijn we online een open platform waar snel en laagdrempelig informatie kan gevonden worden. We zien dit als een eerste kennismaking en als brug naar andere platformen met relevantie informatie. Zo doen we naast informatiedeling ook aan kennisdeling en sensibilisering.

DE COLLECTIEBIBLIOTHEEK

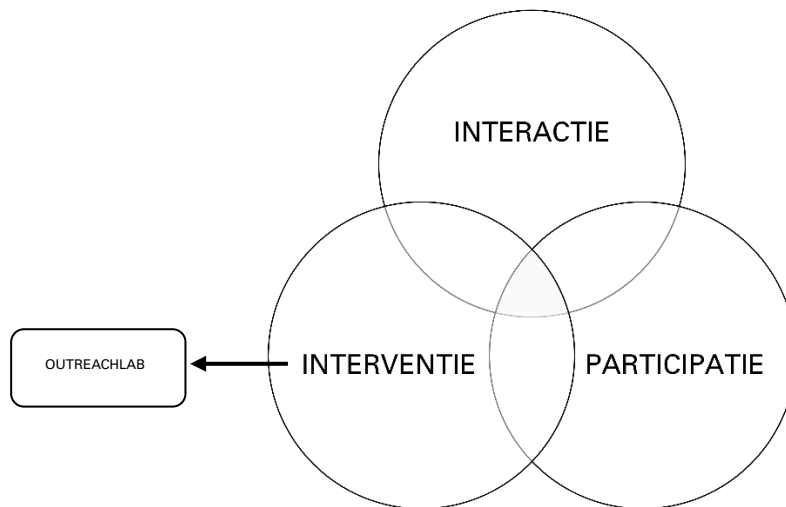
Collectiestukken aanraken en hanteren is een belangrijk onderdeel van een geslaagde erfgoedinterventie. In het outreachlab kiezen we daarom bewust voor de uitbouw van een [collectiebibliotheek](#), een verzameling objecten die je mag aanraken en hanteren. Net als bij een gewone bibliotheek kan je deze objecten ook ontlenen om te gebruiken binnen een zorgcontext. De collectiebibliotheek is een op zichzelf staande collectie, los van de museale collectie, maar is wel onderdeel van het bredere collectiebeleid van het Huis van Alijn.

AFSTEMMING MET DE MUSEALE WERKING

Het Huis van Alijn heeft als collectiebeherende instelling heel wat expertise in huis wat betreft de museale functies. Het outreachlab daarentegen vereist andere vaardigheden. **Een zorgwerking in een museale werking plaatsen vraagt tijd en kennis.** Het is een evenwichtsoefening om de waarden van het Huis van Alijn te koppelen aan een welzijnsproces, zonder daarbij het volledige proces over te nemen (dit blijft in handen van de deelnemers zelf en zorgpartners) of de eigenheid van het museum te verliezen.

Daarbij komt dat het museum streeft een inclusief, participatief en zorgzaam museum te zijn. Deze drie doelen hebben elk een eigen aanpak en middelen nodig. We kaderen dit

met onderstaand schema. Uiteraard zijn er grijze zones en beïnvloeden de doelen elkaar enorm.

INTERACTIE

*Het vertrekpunt van **interactie** is de collectie en museumwerking en heeft als doel de museumbeleving te verhogen en een breder publiek te bereiken.*

In onze dagelijkse museumwerking zetten we actief in op een gastvrijheidsbeleid. We streven er zo naar dat elke bezoeker op een gelijkwaardige manier het museum kan beleven. Dit doen we door drempels in het reguliere aanbod weg te werken en via interacties de museumbeleving centraal te zetten. Zo hebben we aandacht voor extra sensorische prikkels in de opstelling en doe-activiteiten. Er zijn ook verschillende (op maat) rondleidingen, museumspelen en evenementen. We focussen extra op immaterieel cultureel erfgoed (ICE), een belangrijke troef om in te zetten op interactie.

PARTICIPATIE

*Het vertrekpunt van **participatie** is een wederzijds gesprek tussen het museum en de participanten. Het heeft als doel een meerstemmige collectie op te bouwen en verschillende mensen zoveel mogelijk te betrekken bij de museumwerking.*

Onze collectie maken we niet alleen. De objecten, beelden, geluiden en documenten komen uit het dagelijks leven van mensen die ze aan ons museum schenken. We betrekken mensen bij het identificeren, verzamelen, documenteren en delen van erfgoed. Het dagelijks leven is een dankbaar onderwerp. Niets zo herkenbaar en onderwerp van gesprek als het dagelijks leven. Toch heeft iedereen een persoonlijke beleving. In een superdiverse samenleving is het noodzakelijk om die veelheid aan belevingen een plaats te geven. Dat doen we *samen met* mensen en (erfgoed)gemeenschappen.

INTERVENTIE

*Het vertrekpunt van **interventie** is de leefwereld van de deelnemers en hoe ze die beleven. Het doel is om een duurzame impact te creëren op het welzijn van mensen.*

Hier wordt de collectie ingezet om interventies te doen binnen een zorgcontext. We stellen de objecten en expertise ten dienste van de zorg- en sociale sector. We ondersteunen de zorgsector om preventief en outreachend te kunnen werken en zo in te zetten op een holistische benadering van gezondheid. Deze ontgrenzende manier van werken vraagt een goede omkadering. Met de uitbouw van het outreachlab van het Huis van Alijn bieden we deze omkadering.

HET OUTREACHTEAM

Het outreachlab is geen eenmansopdracht, maar wordt gecoördineerd door het outreachteam. Het team omvat profielen die de brug kunnen slaan tussen erfgoed en zorg en die zorgtrajecten kunnen uitwerken en begeleiden onder leiding van de outreachmedewerker. Daarnaast zijn er ook teamleden die kennis hebben over de collectie- en kenniswerking en teamleden die de zakelijke blik van het museum kunnen meenemen in het overleg. Het team wordt daarbij versterkt door vrijwilligers.

